

recenzije – *recensiones*

Milan ŠIMUNOVIĆ, *Prema pastoralu za 'novo lice' Crkve. Teološko-pastoralna promišljanja i smjernice za novu pastoralnu praksu župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., 533 str.

Djelo prof. dr. Milana Šimunovića opsežno je i slojevitog sadržaja. Započinje navođenjem skraćenica (str. 5–7) i uvodnim izlaganjem (9–24) te već na početku knjige jasno razotkriva misao da je »pastoralna teologija u službi pastoralne budućnosti«. K tome na samom početku knjige autor naglašava da je današnja pastoralna teologija u situaciji kad se kršćanska vjera »lomik« i relativizira i on ne izbjegava pisati o »postkomunističkoj pastoralnoj teologiji«. To ga dovodi do temeljnog pristupnog stava u njegovu pastoralnom promišljanju da je suvremenost bitna odrednica pastoralne teologije i glavni razlog »pastoralne konverzije«. Stoga upravlja svoja promišljanja drugoj evangelizaciji mladih, obitelji i laikata. Šimunović se ne ustručava priznati da je danas uočljiva kriza pastoralne prakse. Izlaz iz te krize on vidi u izgradnji »novog lica« župne zajednice te u trajnom dijalogu između pastoralne teologije i prakse koji onda omogućuje realno pastoralno planiranje i programiranje. Nakon što je u Uvodnom izlaganju obrazložio svoja polazišta u određivanju zadaće i sadržaja pastoralne teologije, on ih razlaže u

tri dijela knjige i zaključuje Završnim promišljanjima.

U prvom dijelu knjige usredotočuje se na »svijet u procesu promjena« i smatra ga »novom pastoralnom paradigmom za suvremenu evangelizaciju« jer nameće »neke istaknute teme i 'strateška pitanja' pastoralnog djelovanja« (27–239). Dakle, bitno je polazište u pastoralu prepoznavanje i poštovanje antropološke i kulturne stvarnosti suvremenog čovjeka i društva. Autor pruža vjerodostojnu sliku novovjekovog čovjeka i njegova odnosa prema Bogu i Crkvi (27–42) da bi zatim obrazloženo pisao o novoj evangelizaciji (43–94). Upravo u tom drugom poglavlju sustavno analizira današnju pastoralnu praksu Crkve i jasno se opredjeljuje za kršćanski navještaj »na crti Drugoga vatikanskog koncila« pa hrabro daje pastoralne smjernice za novu evangelizaciju. K tome u istom poglavlju sustavno razlaže osobite evangelizacijske zadaće »u Hrvatskoj u situaciji obilježenoj posljedicama obrambenoga Domovinskog rata«. U sljedeća tri poglavlja prvog dijela knjige piše o gotovo redovitim temama pastoralnog bogoslovlja, naime o eshatološkoj usmjerenosti pastoralnog djelovanja, o grijehu kao temi u prvom i drugom navještaju te o aktivnom sudjelovanju u poslanju Crkve (95–152). Teme tih poglavlja razmatra vodeći računa o suvremenim shvaćanjima novih odnosa prema smrti i problematičnosti nekih »govora o grijehu« u navještaju i katezezi, a osobito o proble-

mu angažirane pripadnosti Crkvi i odnosi-ma u samoj Crkvi kao pretpostavci takve angažiranosti. Premda je već u šestom poglavlju zakoračio na područje teme o laici-ma, vraća mu se u osmom poglavlju i hra-bro ističe »nove operativne modele u uvo-đenju novih crkvenih službi« (201–222). Prije toga postavlja pitanje je li evangeli-zacija mladih »pastoralni problem ili šan-sa« (153–168) i pitanje o pastoralu obitelji koje želi preusmjeriti od »rada s obitelji u pravcu kršćanskog odgoja djece i mladih« (169–199). Ako Šimunovićeve shvaćanja i nisu revolucionarna, svakako su nova, kon-cilska, bitno drukčija onih na koja se osla-nja suvremena hrvatska pastoralna praksa. On hrabro postavlja pastoralnom djelova-nju zadaću preobrazbe društva, ali pretpo-stavkom takve pastoralne prakse smatra i drukčije pastoralno bogoslovlje.

Drugi dio knjige pod naslovom »Pre-ma 'novom licu' župne zajednice« (243–400) Šimunović je izgradio na teologiji Drugoga vatikanskog sabora. Pojedine teme i pristup tim temama izabrao je pota-knut vlastitim dugogodišnjim pastoralnim radom. Opći dojam o tom dijelu knjige po-tvrđuje Šimunovićevo uvjerenje da je žu-pa još uvijek temeljno mjesto kršćanskog naviještanja, a osobito usvajanja i življe-nja evanđeoske poruke. No on te plodove župe ne očekuje od župa koje nije dodir-nula koncilaska obnova, jer želi 'novo li-ce' župne zajednice, a ne župu kao admini-strativnu crkvenu jedinicu. Stoga naglaša-va da je župa mjesto gdje se ostvaruje krš-ćansko zajedništvo i suodgovornost, a sve to pretpostavlja »novi lik i ulogu župnika«, »strukturalne promjene u predvođenju žu-pe« i nove crkvene službe (243–258). Za njega je župa »zajednica kao višeoblična i dinamična pastoralna struktura« te opti-mistički piše o »hrvatskom modelu« stva-ranja »novog lica« župne zajednice (259–278). Osvrće se na naslijeđene oblike dje-

lovanja župe u trećem (279–303) i šestom poglavlju (347–356) drugoga dijela da bi u preostala pet poglavlja tog dijela knjige hrabro progovorio o suradničkim tijelima i crkvenim službama u župama (305–318), posebno o novim službama (319–346), ulozi crkvenoga tiska (357–362) i novom liku župnika identificirajući i obrazlažući vlastitosti koje od njega traži novi lik župe (369–397). Šimunović upravo u tom dije-lu svoje knjige obrazloženo i odlučno po-stavlja zahtjev »prementalizacije« sveće-nika i laika. Taj zahtjev ne postavlja u ime nekog drukčijeg idejnog shvaćanja sveće-nika i laika, već ga jasno temelji na pozivu Crkve da u novom vremenu svi njezini čla-novi ostvaruju i njezino poslanje.

Treći je dio upravljen »prema auten-tičnosti shvaćanja i življenja sakramena-ta« (401–521) i traži »odgovorniji pristup slavlju sakramenata«, što nužno uključuje »premišljanje pastoralna sakramenata« (401–434), osobito krštenja odraslih (435–444), a slavljenju euharistije daje ključ-nu ulogu u izgradnji crkvenog zajedniš-tva i župne zajednice (445–482); dok piše o sakramentu potvrde, ukazuje i na njego-ve manje isticane dimenzije (483–494). S osobitim poštovanjem osvrće se i analiza-ri u svojim Završnim promišljanjima do-kument Hrvatske biskupske konferencije *Na svetost pozvani* i nastoji ukazati kako bi valjalo uprisutniti »duh i slovo« tog do-kumenta u pastoralnoj praksi (495–506). U posljednjem poglavlju tog zaključnog di-jela knjige Šimunović piše o pastoralnom planiranju i programiranju u župnoj zajed-nici ukazujući na teološke, i to ekleziološ-ko-pastoralne, smjernice i polazišta takvog programiranja. Ističe probleme takvog pla-niranja, a naznačuje ne samo važnost već i konačni plod koji bi se trebao očitovati u »novom pastoralnom preporodu« (507–522). Dakle, pastoralna teologija treba bi-ti u trajnom »dijaloškom odnosu s pasto-

ralnom praksom u pastoralnom planiranju i programiranju».

Šimunovićeve knjige potvrđuje njegov osobit pristup zacrtanoj problematici. Koliko god je bilo moguće, on je usredotočio svoju pažnju na sveukupno pastoralno djelo Crkve. No, prije toga je odlučno upozorio da je »suvremenost bitna odrednica« sveg pastoralnog razmišljanja i rada, i to ne samo suvremeni crkveni zakoni, propisi i pastoralno učenje, već suvremen čovjek u svojoj kulturnoj uvjetovanosti i ambijentu. Tako je cijeloj knjizi dao posve novo polazište, uistinu različito od polazišta dosadašnjih sličnih pastoralnih priručnika.

Iz te je knjige razvidno da je autor sustavan i krajnje pedantan u svojim razmatranjima. To je očito u brojnim naslovima i podnaslovima, a osobito u vjernosti zauzetom polazištu da prosuđuje ostvarivanje zadaće Crkve iz perspektive primatelja, onih kojima je ta zadaća namijenjena. Nadalje, spis teži biti sveobuhvatan i autor ne bježi ni od teških tema pastoralnog služenja Crkve i pastoralnog promišljanja, npr. problema angažirane pripadnosti Crkvi, novih odnosa u Crkvi, pomanjkanja nade i povjerenja u učinkovitost odgajanja, poslanja Crkve i cjelovitog ostvarenja svakog čovjeka, itd. Opravdano je također istaknuti da je metodika rada koju otkriva pisac u u cijelosti prilagođena predmetu. Tekst je pisan jasno i pregledno. Autor poznaje i s poštovanjem valorizira prije svega crkvene dokumente, a zatim istraživanja, mišljenja i sudove svih onih koji su pisali o temama koje on obrađuje. Ukoliko se njegovo mišljenje razilazi s mišljenjem prethodnika, on to ne ističe niti polemizira s njima, već nastoji sustavno obrazložiti vlastitu presudbu.

Šimunović se vjerojatno neće usprotiviti da nastavnici pastoralnog bogoslovlja na bogoslovnim fakultetima u Hrvatskoj koriste njegovu knjigu u nastavi, ali

je ona zapravo prezahtjevan tekst za potrebe takve nastave. Tekst Šimunovićeve knjige pisan je jasno, razumljivo, s osobitom лакоćom u izrazu, čitatelja ne opterećuje već mu pruža zadovoljstvo pri čitanju. Knjiga je, usprkos stručnosti, pisana čitko i čita se sa zadovoljstvom; štoviše, i onaj čitatelj koji će tekst uzimati s obavezom da ga usvoji, učinit će to sa zanimanjem, ne misleći prvenstveno da ga treba »naučiti za ispit«. Zanimljivost knjige jamči kritička analiza sadašnjeg pastoralnog stanja u našoj Crkvi koja odlučno traži proces »prementalizacije« pozivajući na nj u više navrata klerike i laike, ali još više ponuda novih i opravdanih pastoralnih pomaka u praksi i njihovo pastoralno-teološko obrazloženje. Upravo zato Šimunovićeve se knjige uvelike razlikuje od sličnih knjiga u nas jer nudi više od *promišljanja* i *zapažanja*. Ni u kom slučaju njegovo se pisanje na svodi na dedukciju zahtjeva koji proizlaze iz crkvenih dokumenata, jer ukazuje na nove idejne modele u pastoralnom bogoslovlju i ohrabruje na nove operativne modele u pastoralnoj praksi. Autor je ne samo svojim interesom nego i kompetencijom ušao u gotovo sva pitanja pastoralne prakse i pastoralnog bogoslovlja. Premda je svoja promišljanja doveo do razine obrazloženog stava, on sabire razmišljanja ostalih hrvatskih pastoralnih teologa u usuglašen sustav misli s operativnim usmjerenjem. Još valja reći da autor svjesno želi da drugi provjeravaju njegove presudbe i svjesno nastave njegovo razmišljanje. On ne nameće nikome svoje stavove, ali teško da će tko, nakon što pročita ovu knjigu, moći reći da je i sam mislio kao što piše autor; autor je domislio više i bolje te pošao dalje u nacrtu pastoralnog planiranja.

Budući da autor pripada nastavnom osoblju Teologije u Rijeci, područnom studiju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ova revija i sam

Katolički bogoslovni fakultet mogu se ponositi Šimunovićevom knjigom koja je rezultat njegovog predanog i dugogodišnjeg obrazovnog i znanstvenog rada.

Franjo Emanuel Hoško

Mile BABIĆ (ur.) *Jukić*, 34–35, Zbor franjevačkih bogoslova »Jukić«, Sarajevo, 2004./05., 251 str.

’Istraživački dijalog’ je, čini mi se, moguća određujuća sintagma za narav časopisa *Jukić*, odavno afirmiranog multidisciplinarnog zbornika. U njemu je tijekom dugog niza proteklih godina bilo riječi o različitim suvremenim i povijesnim temama, kulturološkim i etičkim promišljanjima koja su suodređivala i odražavala diskurs specifičnog intelektualnog ozračja. Povijesno izvorište tog diskursa je bosansko-hercegovački interkulturalni impetus za uvažavanjem Drugog, a duhovni korijeni su kršćanski: *agape* mora biti u onome što činimo, kršćanska ljubav nadilazi granice uske konfesionalnosti da bi se u susretu s problematskom dimenzijom našeg doba, bez obzira na svjetonazorske i ine predznake njezinog očitovanja, širila blagovorna duhovnost.

Zbornik o kojemu je ovdje riječ sastavljen je od nekoliko tematski raspodijeljenih poglavlja: teologija, filozofija, književnost, povijest, dokumenti sadašnjeg trenutka. Moja je nakana prikazati ga počevši od jednog teksta iz zadnjeg navedenog poglavlja (Dokumenti ...), jer smatram da će upute na taj svojevrсни franjevački intelektualni autoportret u najboljem svjetlu poslužiti kao prolegomena i nagovor za susret s bogatom franjevačkom duhovnom tradicijom i današnjom pozicijom, koje je dio i ovo štivo, a čiji je

glavni urednik franjevac, vrsni sveučilišni profesor Mile Babić.

Riječ je o tekstu »Franciscus vir catholicus et universalis: Od tradicije do prijevoda«, koji je napisao *William Short*, franjevac koji predaje teologiju u Berkeleyu (Franciscan School of Theology). Autor ovdje poziva svoju subraću da propitaju put od *traditio* do *tractio*, od slušanja franjevačke sveukupne znanstvene tradicije do izražavanja te tradicije u našim vlastitim riječima, da bi živa Riječ bila od interesa današnjim suvremenim generacijama. Ono od čega treba poći je *status questionis*: unutar svjetske franjevačke obitelji statistike neumoljivo pokazuju da je broj braće i sestara tog reda sve manji, a da je njihova prosječna dob viša nego u vrijeme Drugoga vatikanskog sabora. Utemeljivačka karizma utjelovljena u životu, riječima i primjerima sv. Franje i sv. Klare još je jaka, ali potrebno je osigurati da »očevina siromašnih« franjevačkih predaka buja i u sljedećim generacijama, da se očuva naslijeđe pronalazljivo u humanističkim, duhovnim i prirodoslovnim područjima. Potrebno je tražiti nove putove i upitati se što treba činiti, kako živjeti i artikulirati evanđeosku poruku da ona urodi plodovima u dobu prepunom očaja i patnje. Ono što *William Short* sugerira jest da franjevci moraju permanentno promišljati i posredovati bogatstvo vlastite intelektualne tradicije kako bi se nešto novo moglo naslutiti, nešto što će možda samo Krist moći pokazati da je uistinu najvlastitija dužnost tog katoličkog reda. Teološka franjevačka misao prvenstveno kaže: Bog je *summum bonum*, apsolutna ljubav u apsolutnoj dobroti, a ta dobrota nam posreduje Utjelovljenje. Ono je cilj i središte stvorenja, odnosno kristocentrižam je u temelju te koncepcije; naglasak je na mogućnosti da se pomoću Kristovog prvenstva, shvaćenog u izvornom evanđeoskom duhu, prevla-